

Klaster tanqidiy fikrlash texnologiyasi texnikasi sifatida

Umarova Gulhayo Murodiljon qizi

Toshkent viloyati Chirchiq shahar, Chirchiq davlat pedagogika
universiteti

Boshlang'ich ta'lim fakulteti o'qituvchisi

+998-97-544-56-54

gulhayoumarova03@gmail.com

Toshpo'latov Abdulaziz Quvondiq o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Pedagogika fakulteti

Pedagogika va psixologiya yo'nalishi, 3-kurs talabasi

abdulaziztoshpolatov26@gmail.com

+99893-199-51-19

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11545379>

ARTICLE INFO

Received: 27th April 2024

Accepted: 28th May 2024

Published: 10 th June 2024

KEYWORDS

*klasterli ta'lim, klasterli ta'lim
turlari, fanlararo integratsiya,
klasterning mohiyati.*

ABSTRACT

*Ushbu maqolada siz klasterli ta'lim hamda klasterli ta'lim
va uning turlari, bugungi kundagi dolzarbligi, boshlang'ich
sinflarda klasterli ta'limning ahamiyati haqida ma'lumot
berilgan. Klasterli tarmoqda barcha fanlarning ahamiyati
va fanlararo integratsiya qilish haqida ma'lumot berilgan.
Klasterli ta'lim bilan tanqidiy fikrlash va mustaqil fikrlash
yuzasidan yoritilib o'tilgan.*

Tajribalar shuni ko'rsatdiki, bu klaster tanqidiy fikrlash texnologiyasi texnikasidan foydalanish qiziqarli bo'ldi. Klaster texnologiyasi oldingi ishlardan farqli o'laroq, o'quvchining o'zini, hatto eng zaiflarini ham ta'lim faoliyatiga jalb qilishdir. Darsni tashkil qilishda o'quvchilar mustaqil ravishda yangi bilimlarga ega bo'lishlari va bu bilimlarni turli muammolarni hal qilishda mustaqil ravishda qo'llashlari kerak: kognitiv, o'quv va amaliy, hayot. Shuning uchun o'quvchilarni qanday o'rgatish kerak, o'quvchilarda o'rganish qobiliyati va istagini qanday rivojlantirish kerak va hayot davomida o'rganish va o'rganish nimani anglatadi. universal ta'lim faoliyatini qanday shakllantirish va rivojlantirish. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi, o'quvchilarda to'liq shakllantirishi kerak, shunda kelajakda o'quvchilarning o'rganishi qiyin bo'lmaydi. O'qituvchilar innovatsion texnologiyalarni klaster usulidan foydalanishadi.

Klaster - ma'lum bir mavzuga singdirilganda sodir bo'ladigan aqliy jarayonlarni tasavvur qilish imkonini beradigan materialni grafik tarzda tartibga solish usuli. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasining maqsadi o'quvchilarning keyingi hayotida zarur bo'lgan fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishdir (aniqlangan qarorlar qabul qilish, ma'lumotlar bilan ishlash, asosiy va ikkinchi darajali narsalarni ajratib ko'rsatish, hodisalarning turli tomonlarini tahlil qilish qobiliyati. **Ushbu uslub.** Darsning barcha bosqichlarida mukammal qo'llanilishi mumkin. Shaxsan ko'proq fikr yuritish bosqichida hamma narsadan foydalanaman. Har bir o'quvchi bu ishni yakka tartibda yoki guruhlarda, butun mavzu bo'yicha yoki alohida semantik bloklarda bajarishi mumkin. boshlang'ich sinflarda mavjud va samarali texnikani klasterlash.

Ushbu texnikaning ma'nosi ma'lum bir muammo bo'yicha mavjud bilimlarni tizimlashtirishga urinishdir. Tarjimada klaster so'zi to'da, yulduz turkumi ma'nosini bildiradi. Klaster o'quvchilarga mavzu yuzasidan erkin va ochiq fikr yuritish imkonini beradi. O'quvchi asosiy tushunchani varaqning o'rtasiga yozib qo'yadi va undan turli yo'nalishdagi o'q-nurlarni chizadi, bu so'zni boshqalar bilan bog'laydi, o'z navbatida nurlar tobora uzoqlashib boradi.

Klasterdan sinfda ham, uyda ham individual va guruhli ishlarni tashkil qilish uchun foydalanish mumkin. "Klaster kompilyatsiyasi" o'qitish usuli o'quvchini passivlikni to'xtatib, o'quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylanganda yangi pozitsiyaga qo'yadi.

"Klaster" turli kuzatishlar va tajribalar asosida o'z fikrini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, o'quvchilarning o'z-o'zini tarbiyalash faoliyatini, muammolarni mustaqil hal qilish va guruhda ishlash qobiliyatini rivojlantiradi, o'quv faoliyatini faollashtiradi. O'quvchilar o'z ishlarini tuzatish va tahrirlash imkoniyatiga ega. Bunday darslar o'quvchilarga o'z fikrlarini bildirish, taklif qilingan mavzular va muammolar bo'yicha o'z qarashlarini ko'rsatish imkoniyatini beradi va ijodiy izlanishlar uchun keng erkinlik beradi.

"Ona vatan" mavzusini o'rganib chiqib, u o'quvchilarni vatan haqida bilganlarini yozib, klaster yaratishga taklif qildi.

Axborot almashish quyidagi tartib bo'yicha amalga oshiriladi:

- Ona vatan haqida bilganingiz o'ylab ko'ring?
- Ona vatan haqida bilgan hamma narsani 2 daqiqada o'z daftaringizga yozing.
- Endi o'z bilimlaringizni juftlik bilan bo'lishing.
- Endi o'z bilimlaringizni guruhlariga bo'ling. (O'quvchilar bir-birlari bilan ma'lum bilimlarini baham ko'radilar (guruhda ishlash). Muhokama uchun vaqt 3 daqiqadan oshmaydi.

Endi har bir guruh aylana ichida avval aytilgan gaplarni takrorlamay, bitta ma'lumot yoki faktni nomlaydi (doskada fikrlar ro'yxati tuziladi) Darsning xulosasi. Yupqa va qalin savollarni qabul qilish. 5 daqiqa.

Muammolarni hal qilishda klaster yaratish.

- Nima uchun muammolarni hal qila bilish kerak?
- Vazifalar haqida nimalarni bilasiz? (U qanday qismlardan iborat?)
- Uni doskaga yopishtiring. (Klaster yaratish)
- Ishingizda qaysi qismlar eng qiyinligini tanlang?
- Qaysi qiyinchilikni qayd etganingizni eslaysizmi? Bu bizga sinfda kerak bo'ladi.
- Eng qiyinchilik qayerda?
- Xo'sh, nimaga e'tibor berishimiz kerak?

Tanqidiy fikrlash texnologiyasidan foydalangan holda dars tashkil etiladi.

Kontseptsiya bosqichi

O'qituvchi o'qishni boshlaydi. Keyin o'quvchilar o'qishning intonatsiyasini tushunib, o'qishdi. (O'qiyotganingizda tushunarsiz so'zlarning tagiga chizing va lug'at yordamida so'zlarning ma'nosini tushuntiring).

Matni tushunish uchun savollar:

- O'quvchi chol bilan uchrashganda qanday ko'rinishda edi?
- Uning kayfiyati qanday edi?

Tanlangan o'qish.

- Pavlikning singlisi, ukasi va buvisiga bo'lgan munosabati haqida gapiradigan parchalarni tanlang va o'qing.
- Opasi bilan muloqotda Pavlik o'zini qanday tutdi? (G'azablangan).
- Buvim bilanmi? (U undan xafa bo'ldi).
- Aka bilanmi? (U unga g'azablangan va g'azablangan edi).

Klasterni to'ldirish .

- Keling, Pavlik chol bilan uchrashishdan oldin qanday bo'lganini eslaylik va ko'k kataklarni to'ldiramiz.

Klasterni to'ldirish.

Tabiyatimizdagi sadolar saboq...

- She'rni tinglang va qaysi sayyora haqida gapirayotganimizni ayting. Bitta sayyora bor - bog', Bu sovuq makonda faqat bu erda o'rmonlar qushlar shitirlaydi, parvozlarini chaqiradi. Faqat unda siz yam-yashil o'tlardagi vodiy zambaraklarini va faqat shu yerda ninachilarni ko'rasiz. Ular daryoga hayrat bilan qarashadi. Sayyoramizga g'amxo'rlik qiling Axir, dunyoda boshqa hech kim yo'q!

- Biz qaysi sayyora haqida gapirayapmiz? (Yer sayyorasi haqida)

- Doskaga qarang. Bizning darsimizga kim keldi? (bizning Yer sayyoramiz)

- Inson qayerda yashamasin, shahardami, qishloqda hamisha o'simliklar, hayvonlar, qushlar, hasharotlar bilan o'ralgan... Bularning barchasini biz... (yovvoyi tabiat) deymiz. Tirik tabiatdan tashqari biz...(jonsiz tabiat)ni ham ajratamiz. (Dorskada tabiat haqida klaster tuzing).

Tadqiqot sohasi.

Yuqorida aytilganlarning barchasini umumlashtirgan holda aytishimiz mumkinki, bu texnologiya hozirgi bosqichda ta'lim maqsadlariga javob beradi, o'quvchi va o'qituvchini axborot bilan ishlash usullari, o'z-o'zini tarbiyalashni tashkil etish usullari bilan qurollantiradi. Klaster o'quvchilarning aqliy faoliyatini faollashtiradi: savol berish qobiliyati; asosiy narsani ta'kidlash qobiliyati; taqqoslash qobiliyati; sabab-oqibat munosabatlarini o'rnatish va xulosa chiqarish qobiliyati; axborotning ma'nosini ko'rish va muammoni bir butun sifatida tushunish qobiliyati; axborotni izlash, tahlil qilish va ijodiy qayta ishlash qobiliyati. Klaster yaratish ustida ishlayotganda siz bir nechta qoidalarni eslab qolishingiz kerak: aqlga kelgan hamma narsani yozishdan qo'rqmang; tasavvur va intuitsiyaga erkinlik bering; vaqt tugaguncha yoki g'oyalar tugamaguncha ishlashni davom ettirish; iloji boricha ko'proq aloqa o'rnatishga harakat qiling. Shunday qilib, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasidan, shu jumladan klaster yaratish metodologiyasidan foydalanish o'quv jarayonini samarali tashkil etishni ta'minlashga imkon beradi, ammo har qanday usulda bo'lgani kabi, ijobiy va salbiy tomonlari ham mavjud.

Klaster o'qish motivatsiyasini va o'quvchining eng yaxshi tomonlarini rivojlantiradi, o'quvchilarni mustaqil ravishda bilim olishga o'rgatadi, fanga qiziqishni rivojlantiradi va o'quvchilarning muloqot qobiliyatlarini, ta'lim axborotini va ta'lim va tashkiliy ko'nikmalarni rivojlantirishni faollashtirishga imkon beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'ziga xos xususiyatlari bor. Ular o'zlarining his-tuyg'ularini nazorat qila olmaydilar, shuning uchun darslarda klaster shakllanishi paytida shovqin paydo bo'ladi.

Bu usul o'qituvchidan darsga qo'shimcha tayyorgarlikni talab qiladi - sxemalar tuzish, konvertlar, kartochkalar tayyorlash.

Klasterlash usulini boshlang'ich sinflarda bosqichma-bosqich joriy etish, o'quvchilarda munozara va hamkorlik madaniyatini tarbiyalash maqsadga muvofiqdir. Har bir darsda bu texnikadan foydalanish shart emas.

Yoshlar bo'yicha ta'limni klasterli yondashuv asosida rivojlantirish uchun amaliy manbalar ishlatilishi mumkin. Bu, maqsadga mos ta'lim berish uchun tanlab olingan tizim va o'quvchilarning son jihatdan ma'lumotli, o'rganilishiga fokuslangan effektiv yo'nalishni yaratish imkoniyatini beradi. Shu jumladan, klasterli yondashuvning pedagoglar, o'quvchilar va tizimlar orasidagi manfaatli xamkorlik tizimiga O'zbekiston maktablarida ko'mak kursatishda qanday ta'sir ko'rsatishi mumkinligi tushunilishi lozim.

- Klasterlar yondashuvi, bir necha o'quvchilarga mos bo'lgan bilim va umumiy kunikmalarni bayon etish va unga hamkorlik qilish bilan bog'liq. Shuningdek, o'quvchilarni faol qatnashchilar o'rinida ishlatib, ularni ta'lim berishda ko'maklashtirish mumkin.

- Klasterlar yondashuvi orqali o'quvchilarning har birini o'ziga xos klasterli yondashuv bo'yicha rivojlantirish imkoniyatlarini yaratish mumkin. Masalan, ko'p turdagi talablarga ega bo'lgan, yoshidagi o'quvchilarga oliy talablar qo'yish yoki maqsadlarni belgilashda klasterlarning qo'llab-quvvatlash rolini ishlatish.
- Klasterlar yondashuvi tizimi o'quvchilar orasida muloqot va hamkorlikning o'zaro yanada o'zgartirish imkoniyatini beradi. Ularni bir-biriga qo'llab-quvvatlash, muammolarni hal qilish imkoniyatini yaratishi mumkin.
- Klasterlar yondashuvida yangiliklar va texnologiyalardan foydalanish orqali o'quvchilarga ta'lim berishdagi yangi tizimlarni yanada o'rganish imkoniyatini beradi.
- Klasterlar yondashuvi orqali o'quvchilarning fanlararo harakatlari, ijtimoiy soha qatlamlari, ilmiy mashg'ulotlarida qatnashchiligini oshirish imkoniyatini ta'minlaydi.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim tizimida 7 yoshdagi o'quvchilarni klasterli yondashuv asosida ta'lim berish mumkinligi yoritilganda, ularda faoliyat ko'rsatish va bilim olish darajasini oshirishga yo'naltirilgan yagona maqsadga qaratilgan.

Umumta'lim maktablari oliy ta'limga ijtimoiy buyurtmachi bo'lsa o'z navbatida oliy ta'lim xam umumta'lim maktablariga ijtimoiy buyurtmachi hisoblanadi. Shunday ekan ko'plab mamlakatlarda ijobiy samara berib kelayotgan klaster yondashuvi imkoniyatlaridan samarali foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Ta'limni modernizatsiya qilishda innovatsion yondashuvlardan xisoblangan klaster yondashuvi ta'lim tizimidagi tarqoqlikga bardam berib, ma'naviy barkamol, jamiyat va zamon talablariga mos sifatli kadr tayyorlashga xizmat qiladi. Ta'lim tizimida to'planib qolgan muammolarning ijobiy yechimiga erishishda klaster yondashuvi imkoniyatlaridan keng foydalanish bugungi kunning asosiy talablaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Metadalogiyasi

O'qish va yozish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi 20-asr oxirida AQShda ishlab chiqilgan. U jamoaviy va guruhli ta'lim usullari, shuningdek, hamkorlik va rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyalari g'oyalari va usullarini sintez qiladi; u umumiy pedagogik g'oyaning rivojlanishiga I.O.Zagashev, S.I.Zair-Bek, I.V.Mushtavinskaya, T.G.Galaktionova, B.S.Gershunskiy, A.V.Butenkolar o'z xissalarini qo'shganlar.

O'qish va yozish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantiruvchi yaxlit tizimdir. U ochiq axborot makonining asosiy ko'nikmalarini egallashga, madaniyatlararo o'zaro aloqada ishtirok etadigan ochiq jamiyat fuqarosi fazilatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Texnologiya ta'lim sohasidagi keng ko'lamli muammolarni hal qilish uchun ochiqdir.

Tanqidiy fikrlash - bu insonning intellektual faoliyati turlaridan biri bo'lib, u o'zini o'rab turgan axborot maydonini idrok etish, tushunish va yondashuvning ob'ektivligi bilan ajralib turadi. Tanqidiy fikrlash - bu har qanday fikrga tanqidiy munosabatda bo'lishga, hech narsani dalilsiz qabul qilmaslikka, shu bilan birga yangi g'oyalar va usullarga ochiq bo'lishga yordam beradigan fikrlash turidir. **Tanqidiy fikrlash** - tanlash erkinligi, prognoz sifati va o'z qarorlari uchun javobgarlikning zarur shartidir. Demak, tanqidiy fikrlash mohiyatan o'ziga xos sifatli fikrlashning sinonimidir.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasining asosiy g'oyasi o'quvchilar o'qituvchi bilan birgalikda faol ishlayotgan, o'quv jarayonini ongli ravishda aks ettiradigan, bilimlarni, yangi g'oyalarni, his-tuyg'ularni kuzatish, tasdiqlash, rad etish yoki kengaytirish uchun o'quv muhitini yaratishdir, Yoki atrofdagi dunyo haqidagi fikrlarini o'zgartirish muhim ahamiyatga ega sanaladi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasining maqsadlari:

1. Moslashuvchanlik, reflekslik, muloqot, ijodkorlik, harakatchanlik, mustaqillik, bag'rikenglik, o'z tanlovi va faoliyati natijalari uchun javobgarlik bilan ajralib turadigan yangi fikrlash uslubini shakllantirish.

2. Axborot manbalarida navigatsiya qilish, turli o'qish strategiyalaridan foydalanish, o'qilgan narsani adekvat tushunish, ma'lumotni muhimligi bo'yicha saralash, ahamiyatsiz ma'lumotlarni o'chirish, yangi bilimlarni tanqidiy baholash, chizish qobiliyatini o'z ichiga olgan o'qish madaniyatini shakllantirish xulosalarni umumlashtirish.

3. Mustaqil qidiruv ijodiy faoliyatini rag'batlantirish, o'z-o'zini tarbiyalash va o'zini o'zi tashkil etish mexanizmlarini ishga tushirish.

Vazifalar: maktab o'quvchilariga:

1. sabab-natija munosabatlarini ajratib ko'rsatish;

2. yangi g'oyalar va bilimlarni mavjudlar kontekstida ko'rib chiqish;

3. turli ma'lumotlarning bir-biri bilan qanday bog'liqligini tushunish;

4. fikrlashdagi xato va mantiqsizliklarni ajratib ko'rsatish;

5. matnda yoki so'zlovchida kimning o'ziga xos qadriyat yo'nalishlari, qiziqishlari, mafkuraviy munosabati aks etganligi to'g'risida xulosa chiqarish;

6. kategoriyali gaplardan qochish;

7. fikrlashda halol bo'li;

8. tarafkashlik, fikr va mulohazalarni aniqlash;

9. har doim tekshirilishi mumkin bo'lgan faktni taxmin va shaxsiy fikrdan ajrata olish;

10. matn yoki nutqdagi muhim ma'lumotlarni ahamiyatsizdan ajratib, birinчисiga e'tibor qarata olish.

Tanqidiy fikrlash texnologiyasining konstruktiv asosi ta'lim jarayonini tashkil etishning uch bosqichining asosiy modelidir: Challenge - tushunish - fikrlash ushbu bosqichlarni batafsil ko'rib chiqaylik.

Esda saqlash bosqichida o'rganilayotgan narsa haqidagi mavjud bilim va g'oyalar xotiradan "esga olinadi", yangilanadi, shaxsiy qiziqish shakllanadi va muayyan mavzuni ko'rib chiqish maqsadlari aniqlanadi. Qiyin vaziyatni o'qituvchi mohirlik bilan savol berish, ob'ektning kutilmagan xususiyatlarini ko'rsatish, ko'rgan narsasi haqida gapirish, o'quv vazifasini hal qilishda "bo'shliq" holatini yaratish orqali yaratilishi mumkin; testda - sinov bosqichida "kirish, izohlar, rag'batlantiruvchi misollar" ishlaydi. Bu yerda qo'llaniladigan usullarni cheksiz sanab o'tish mumkin, ammo, shubhasiz, har bir o'qituvchining pedagogik bankida asosiy vazifani - o'quvchilarni ishlashga undash, ularni faol faoliyatga jalb qilish uchun mo'ljallangan o'z xazinalari mavjud bo'lishi lozim.

Tushunish (yoki ma'noni anglash) bosqichida, qoida tariqasida, o'quvchi yangi ma'lumotlar bilan aloqa qiladi. U tizimlashtirilmoqda. O'quvchi o'rganilayotgan ob'ektning tabiati haqida fikr yuritish imkoniyatiga ega bo'ladi, eski va yangi ma'lumotlarni o'zaro bog'lashda savollarni shakllantirishni o'rganadi. Sizning shaxsiy pozitsiyangiz shakllantirilmoqda. Ushbu bosqichda bir qator texnikalardan foydalangan holda siz materialni tushunish jarayonini mustaqil ravishda kuzatishingiz juda muhimdir.

Fikrlash (reflektsiya) bosqichi o'quvchilarning yangi bilimlarni mustahkamlashlari va yangi tushunchalarni kiritish uchun o'zlarining birlamchi g'oyalarini faol ravishda qayta qurishlari bilan tavsiflanadi. Shunday qilib, yangi bilimlarni "o'zlashtirish" va uning asosida o'rganilayotgan narsa haqida o'z asosli g'oyasini shakllantirish sodir bo'ladi. O'z aqliy operatsiyalarini tahlil qilish bu bosqichning asosidir.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak: ushbu model doirasida ishlash jarayonida maktab o'quvchilari axborotni birlashtirishning turli usullarini o'zlashtiradilar, turli tajribalar, g'oyalar va g'oyalarni tushunish asosida o'z fikrlarini ishlab chiqishni o'rganadilar, xulosalar va dalillarning mantiqiy zanjirlarini quradilar, o'z fikrlarini aniq, ishonchli ifodalaydilar. va boshqalarga nisbatan to'g'ri qo'llaydilar.

Zamonaviy usullardan eng mashhuri klasterdir. Klaster (ingliz tilidan - cluster - bunch, bunch, constellation) - ma'lum bir matnga qo'llanganda sodir bo'ladigan aqliy jarayonlarni tasavvur qilish imkonini beradigan materialni grafik tarzda tartibga solish usuli. Klaster -

fikrlashning chiziqli bo'lmagan shaklining aksidir. Ushbu usul ba'zan "vizual miya hujumi" deb ataladi.

Klasterni qurishda harakatlar ketma-ketligi oddiy va mantiqiy:

1. Bo'sh varaqning (doska) o'rtasida siz matnning yuragi bo'lgan kalit so'z yoki tezis yozishingiz kerak.
2. Atrofga berilgan mavzuga mos keladigan g'oyalar, faktlar, tasvirlarni ifodalovchi so'z yoki jumalarni joylashtiring ("sayyora va uning yo'ldoshlari" modeli).
3. Yozish jarayonida paydo bo'lgan so'zlar asosiy tushunchaga to'g'ri chiziq orqali bog'lanadi. Har bir "sun'iy yo'ldosh" o'z navbatida "sun'iy yo'ldoshlarga" ham ega va yangi mantiqiy aloqalar o'rnatiladi.

Natijada fikrlarni grafik tarzda aks ettiruvchi va berilgan matnning axborot maydonini aniqlaydigan tuzilma paydo bo'ladi. O'rganilayotgan materialdagi fikrlar va faktlar yordamida ularni asoslab, toifalarni aniqlay olish muhimdir.

Klasterlar ustida ishlashda quyidagi qoidalarga rioya qilish kerak:

- 1) Xayolingizga kelgan hamma narsani yozishdan qo'rqmang. Tasavvuringiz va sezgingizga erkinlik bering.
- 2) Vaqt tugaguncha yoki g'oyalar tugaguncha ishlashda davom eting.
- 3) Iloji boricha ko'proq aloqa o'rnatishga harakat qiling.

Klasterlarga bo'linish sinov bosqichida ham, fikrlash bosqichida ham qo'llaniladi, bu mavzularni o'rganishdan oldin aqliy faoliyatni rag'batlantirish usuli yoki material natijalari asosida ma'lumotlarni tizimlashtirish shakli bo'lishi mumkin:

1. qiyinchilik bosqichida bolalar mavzu bo'yicha barcha mavjud bilimlarni, ularning taxminlari va birlashmalarini ifodalaydi va qayd etadi. Bu maktab o'quvchilarining kognitiv faolligini rag'batlantirishga xizmat qiladi, mavzuni o'rganishni boshlashdan oldin ularni fikrlashga undaydi.
2. tushunish bosqichida klasterdan foydalanish o'quv materialini tuzilishga imkon beradi.
3. mulohaza bosqichida klaster usuli olingan bilimlarni tizimlashtirish vazifasini bajaradi.

Maqsadga qarab, sinfdagi o'qituvchi umumiy qo'shma muhokama shaklida individual mustaqil ish yoki jamoaviy faoliyatni tashkil qilishi mumkin. Mavzu sohasi cheklangan emas, deyarli har qanday xarakterdagi matnlarni tahlil qilishda klasterlardan foydalanish mumkin.

Klasterdan butun dars davomida, umumiy dars strategiyasi sifatida uning barcha bosqichlarida foydalanish mumkin. Shunday qilib, eng boshida bolalar o'zlarining barcha ma'lumotlarini yozib olishadi. Asta-sekin, dars davomida diagrammaga yangi ma'lumotlar qo'shiladi. Ularni boshqa rangda ta'kidlash tavsiya etiladi. Ushbu uslub asosiy narsani ta'kidlab, taxmin qilish va bashorat qilish, to'ldirish va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Klaster yondashuvi tizimi asosida umumiy dars strategiyasi sifatida uning barcha bosqichlarida foydalanish eng boshqariladigan usullardan biridir. Bu uslub, o'quvchilarni o'zlarining o'rganish usullarini oshirish, tahlil qilish, taxmin qilish va bashorat qilish qobiliyatini rivojlantirishga yo'l qo'yadi. Quyidagi bosqichlarni hisobga olish mumkin:

Dars boshlanishida o'quvchilarni o'rganish jarayonini boshlashdan oldin ularning o'zlarining bilimlarini, fikrlarini va umumiy ma'lumotlarini yozishini talab qilish mumkin. Bu, ularni mavzuni tahlil qilish, savollar yozish va ma'lumotlarini tartiblashda qanday qilib yordam bera olishlari kerakligini hisobga olish uchun mo'ljallangan mavzu haqida qiziqishlarini oshirishga yordam beradi.

Klaster yondashuvi tizimi orqali o'quvchilar, o'rganish jarayonlarini diagrammalash orqali tasvirlashadi. Ular o'zlarining tushuntirilayotgan va muntazam ravishda tizib borishlari, tahlil qilishlari va boshqa qadriyatli ishlari uchun o'zlariga xos bo'lgan diagrammalarni tuzishadi.

Diagrammalarning yoki yozuvlarning ranglar bilan ta'kidlash, eng muhim ma'lumotlarni, mazmunlarni yoki asosiy fikrlarni ajratishga yordam beradi. Bu, o'quvchilar o'zlarining tahlil qilish va bashorat qilish jarayonlarini ajratishda va mustaqil ravishda o'rganishda qanday

qilib ta'lim berilayotgan mavzu yoki masala haqida umumiy tasavvurga ega bo'lishini ta'minlaydi.

O'quvchilarning taxmin qilish va bashorat qilish qobiliyatini rivojlantirish uchun, dars jarayonlari davomida ularni mustaqil ravishda savollar tuzish, umumiy ko'nikmalarini ifodalash va boshqa o'quvchilar bilan fikr almashish uchun o'zlarini tayyorlashadi.

Klaster yondashuvi orqali o'quvchilarning o'rganish jarayonini monitoring qilish va ularni xususiy maslahatlarini yozish va tarqatish uchun rag'batlantirishadi. Bu, ularning o'rganish natijalari bilan tanishtirish va ularni qanday qilib yaxshi yondashuvda o'rganishlari mumkinligini tushuntiradi.

Umumta'lim maktablari oliy ta'limga ijtimoiy buyurtmachi bulsa o'z navbatida oliy ta'lim ham umumta'lim maktablariga ijtimoiy buyurtmachi xisoblanadi. Shunday ekan ko'plab mamlakatlarda ijobiy samara berib kelayotgan klaster yondashuvi imkoniyatlaridan samarali foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. A.L Korpenko Maktab o'quvchilarinjnng ta'limi N2 2013y.
2. To'liq bo'lmagan oilada bolani tarbiyalash M 1985. N 5
3. L.I.Buyanov Disfunksiyali oilada tarbiya ko'rgan bola.1996y T
4. Umarova Gulhayo Murodiljanovna. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda o'qishga bo'lgan qiziqishni klasterli yondashuv asosida rivojlantirish // –Pedagogs|| international research journal. Volume-21, Issue-2, November, 2022. Pp.7-10.
5. Gulhayo Umarova Murodiljanovna,Qayumho'jayeva Fazilat Dilshod qiz.Kichik maktab yoshidagio'qishga bo'lgan munosabati//-Journal of integratededucation and research.Volume2 ,ISSUE 1January 2023.pp 150-154.
6. Gulhayo Umarova Murodiljanovna,Rasulova Arofat Zafarjon qizi.Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni aniq fanlarga qiziqishini oshirish metodikasi//-Conferencea virtual international.ARTICLES 2023.march pp 163-172.
7. Gulhayo Umarova Murodiljanovna, Xamraqulova Orasta Alisherv qizi.Inklyuziv ta'lim va uning bugungi kundagi rivojlanishi//Conferencea;2022;9thl CARHSE-england decabr108-111.
8. Murodiljonovna G. U. et al. INKLYUZIV TA'LIM VA UNING BUGUNGI KUNDAGI RIVOJLANISHI //Conferencea. – 2022. – C. 108-111.
9. Umarova G., Ximmataliyev D. FORMATION OF ATTITUDES TOWARDS LEARNING IN YOUNGER SCHOOL-AGE STUDENTS //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B1. – C. 184-186.
10. Umarova G. PREPARING FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY BASED ON THE DEVELOPMENT OF THEIR DIGITAL COMPETENCIES //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B7. – C. 71-77.
11. Abdullayeva B., Umarova G. ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF DEVELOPING DIGITAL COMPETENCIES OF FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B7. – C. 67
12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8001510>